

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Yleistä nykytilanteesta:

Nykyinen lainsäädäntö sisältää paljon työttömyyden ehtoja ja työttömyyden keston määreitä, jotka eivät tue nopeaa palveluihin pääsyä eikä työllistymistä. Uudistusta tarvittaisiin suuntaan, missä TE-palvelut olisivat laajemmin tarjolla muillekin kuin työttömän statuksella oleville eli voitaisiin tarjota kohdennettua ja räätälöityjä TE-palveluita paremmin henkilöasiakkaille (esim. ammattia vaihtavat). Siten turvattaisiin osaavan työvoiman saatavuutta paremmin myös työnantajienkin näkökulmasta.

Työvoimapalveluihin liittyy liian paljon byrokratiaa niin henkilöasiakkaan kuin työnantajan näkökulmasta, joten säädöksiä tulisi yksinkertaistaa ja karsia. Esimerkiksi uuden asiakaspalvelumallin tarkoitus on pääasiassa hyvä, mutta sen sisälle on sisällytetty ihan liian byrokraattinen seurantajärjestelmä. Se vie aikaa pois asiakkaan valmennukselliselta työotteelta. Lainsäädännön tulee turvata palvelut, mutta ei estää tai hidastaa niiden käyttöä. Asiantuntijalle jää liian vähän harkintavaltaa.

2.8.5 Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut aloittivat toimintansa maaliskuussa 2021. Valtakunnallisesti mediassa on nostettu esille paljon kuntakokeilun haasteita ensimmäisen toimintavuoden aikana, ja onnistumiset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Asiakasmääriltään suuremmissa kokeiluissa

koetut ongelmat esimerkiksi asiakkaiden kontaktoinneissa eivät ilmene pienemmissä kokeiluissa kuten Kainuussa.

Yksi keskeinen positiivinen tekijä kuntakokeiluissa ja lähipalveluissa Kainuun näkökulmasta on ollut se, että asiakkaita on onnistuttu tapaamaan kasvokkain ja tiheämmin hyvin organisoidun asiakaspalvelun vuoksi. Asiakkaat ovat saaneet yksilöllistä kokonaisvaltaisempaa tukea. Tämä on korostunut etenkin niiden asiakkaiden osalta, joiden työllistyminen on ollut haasteellista. Kasvokkain kohtaamisten myötä asiakkaat tunnetaan paremmin ja heille on voitu tarjota tarkoituksenmukaisia palveluita. Asiakkailta saatu palaute on pääosin ollut positiivista.

Kainuussa kuntakokeilun asiakasmäärät virkailijoittain ovat olleet huomattavasti maltillisemmat, koska kunnat esimerkiksi Sotkamo on osoittanut kiitettävästi omia resurssejaan kuntakokeilulle. Sotkamo on aiempien kokemusten (mm. ESR-hankkeet) myötä tunnistanut, että laadukas asiakkaita aidosti palveleva kokonaisuus vaatii laadukkaat ja riittävät resurssit. Sotkamossa toteutuu pääosin valmennuksellinen ja jalkautuva työote. Positiivisena puolena toteamme myös sujuvan yritysyhteistyön lähipalveluiden ansiosta.

Kainuun työllisyyden kuntakokeilussa ei myöskään ole suuremmilla kokeilualueilla todettua ns. suunnitelmavelkaa eli pidemmältä ajalta kertyneitä tekemättömiä asiakkaiden työllistymissuunnitelmia. Kainuussa työllistymissuunnitelma on tehty keskimäärin 94 %:lle työttömistä työnhakijoista ennen työttömyyden ylittymistä yhdellä kuukaudella.

Kainuun kuntien työmarkkinatuen maksuosuuksissa ei ole ollut nousua, vaan kuntaosuudet ovat pysyneet koronapandemiasta huolimatta entisellä tasolla ja olleet joissakin Kainuun kunnissa jopa laskussa. Esimerkiksi kuluvan vuoden aikana Sotkamon kunnan työmarkkinatuen maksuosuudet ovat painumassa näillä näkymin ennätyksellisen alhaalle.

Kainuussa kuntakokeilulla on merkittävä myönteinen vaikutus kohderyhmän työllistymisen, koulutukseen osallistumisen sekä palveluihin ohjautumisen näkökulmasta. Kuntakokeilun seurantaa on tehty tiiviissä yhteistyössä Kainuun TE-toimiston ja ELY-keskuksen kanssa. Seurantaa ja arviointia tehdään kunnittain ja yhteisesti Kainuun työllisyyden kuntakokeilussa.

2.9.3 asiakastietojen käyttötarkoitukset

Valmistelun edetessä tulee uudelleen arvioida turvaako nykyinen ja mahdollinen uusi lainsäädäntö riittävät tiedonsaannin ja vaihdon mahdollisuudet asiakkaan työllistymisen kannalta olennaisten tietojen näkökulmasta (mm. terveydentilaa koskevien tietojen saanti ja tiedonvaihto oikeus).

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Työvoimapalveluiden järjestämistäsiirtoa koskevan uudistuksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä työn kysyntää ja tarjontaa valtion ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia. Yksi uudistuksen keskeisistä elementeistä on kannustava rahoitusmalli.

Sotkamon kunnan näkemyksen mukaan, jotta työllisyyttä voidaan tosiasiallisesti edistää, tulee rahoituksen turvata paremmat resurssit ja palvelut työllisyyden edistämiseksi huomioiden asiakkaiden moninaisuus sekä uuden asiakaspalvelumallin myötä syntyneet lisävelvoitteet viranhaltijan työhön. Esitetyssä muodossa rahoitusmallilla on negatiivinen vaikutus kuntien talouteen sekä palvelutarjontaan. Myös kuntaekosysteemin hyödyntäminen uhkaa valua hukkaan, jos järjestämistäsiirto muodostuu koko maakuntaa kattavalle alueelle. Jos edellä mainittuihin asioihin saadaan muutosta, näemme tavoitteen olevan hyvinkin

realistinen.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 Keskeiset ehdotukset:

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämistäsiirto

Kainuun työvoimapohja on nykyisellään noin 31 000 henkilöä, joten esitetyn määrärahan (työvoima 20 000 henkilöä) mukaisesti Kainuu muodostaisi mahdollisesti oman työllisyysalueensa. Määräys työvoimapohjasta ja esitetyistä järjestämismalleista luo epävarmuuden siihen, miten tavoitteena olevat asiakaslähtöiset palvelut ja kuntaekosysteemin hyödyntäminen tosiasiallisesti toteutuisivat. Järjestämistäsiirtoon jäädessä maakunnan kokoiselle suurelle toimijalle kuten Kainuussa, kunnan oman elinvoiman kehittäminen ei mahdollistu niin järkevästi kuin silloin, kun järjestämistäsiirto säilyy peruskunnalla itsellään.

Käytännössä Kainuussa työvoimapohja ja esitetyt järjestämistäsiirto mallit tarkoittaisivat maakunnallista kokonaisuutta, mitä se on ollut jo nykyisen TE-toimiston aikana. Eli toivottua uudistusta ei siten olisi luvassa. Järjestämistäsiirto päättyessä tulee huomioida myös kasvukeskusten ulkopuolella mahdollisuus liikkua ja vastaanottaa palveluita. Esimerkiksi Kainuussa kuntien väliset etäisyydet ovat pitkiä (yli 200 km) ja julkisen liikenteen vuorot kulkevat rajallisesti sekä polttoaineen hinta on niin korkea, että palveluita ei voida olettaa haettavan pelkästään "isäntäkunnasta". Kuntakokeilujen aikana palveluita on saatu palautettua kuntiin, ja sillä on ollut selkeä myönteinen vaikutus työllisyyden kehitykseen ja työttömyyden ehkäisyyn. Kuntakokeilussa käytössä oleva yhteistoimintaa ohjaava sopimus pohjainen malli mahdollistaa kuntakohtaisten tarpeiden ja erityispiirteiden huomioimisen työllisyydenhoidossa, millä on olennainen merkitys palvelutarjonnalle ja toiminnan vaikuttavuudelle työnhakija-asiakkaiden ja työnantajien näkökulmasta.

Sotkamon kunnan näkemyksen mukaan esitetty 20 000 henkilön työvoimapohjan peruste järjestämistäsiirto on liian suuri ja estää palveluiden tarkoituksenmukaisemman järjestämisen. Uudistuksen pitäisi lisätä ketteryyttä ja antaa kunnille harkintavaltaa järjestää palveluita

sopimukseen pohjautuen niiden elinvoimaa tukevasti. Valtion säätelyä pitäisi saada siis vähemmälle. Lainsäädännöllä tulisi ohjata vain sitä, mitä tehtäviä tällä laajemmalla ja yhtenäisellä työvoima alueella on perusteltua yhteisesti tehdä. Kuntien tulisi voida sopia yhteistoiminnasta myös kaikkien kuntalain 8 luvun mukaisten yhteistoimintamallien mukaisesti, ei pelkästään kuntayhtymä- tai vastuukuntamalli.

Sotkamon kunta esittää, että järjestämisvastuu annetaan jokaiselle kunnalle ja kunnat voivat keskenään sopia isompien kokonaisuuksien yhteistoiminnasta. Itsenäinen päätäntävalta on siis säilyttävä kunnilla jo perustuslainkin näkökulmasta. Asiakaspalvelu ja työvoimaviranomaisen peruspalvelut tulee turvata

kuntiin.

Järjestämisvastuusta säädettäessä on tärkeää huomioida, että kunnissa on kehitetty paljon viime vuosikymmenien ajan muutakin työllistämistoimintaa, jota ei ole järkevää siirtää kuntayhtymälle tai isäntäkunnalle. Tosiasiallisesti mahdollisilla isäntäkunnilla tuskin on edes haluakaan vastata niistä. Täten esitetty malli pirstaloisi jälleen palvelut, osa jäisi peruskuntiin ja osa siirtyisi isäntäkunnan vastuulle. Sama tapahtuisi myös henkilöstön osalta.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Esitetyssä muodossa rahoitus ja järjestämisvastuumalli ovat ristiriidassa keskenään. Valtionosuudet ovat esityksen mukaan tulossa peruskuntiin, mutta palvelut järjestäisivät joko kuntayhtymä tai isäntäkunta. Esitetty rahoitusmalli ohjaa palveluiden järjestämisen maakuntakeskuksiin eikä takaa tasa-arvoista kohtelua palveluiden saatavuuden näkökulmasta. Rahoitus- ja järjestämisvastuumalli ei mahdollista nyt kuntakokeilun aikana saatujen ja edelleen saatavien hyvien toiminteiden jatkumista kunnissa, vaan johtaisi väistämättä toimintojen keskittämiseen maakuntakeskukseen. On otettava huomioon, että maakuntakeskuksen ympäryskunnat ovat tärkeitä elinvoiman edistäjiä työllisyydenhoidonkin näkökulmasta.

Esitettyjen rahoituslaskelmien perusteella näyttää siltä, että Kainuu on yksi suurimmista häviäjistä. Negatiivinen nettovaikutus siirtyvien kustannusten osalta kuntatalouteen vaihtelevat Kainuussa reilusta 2 miljoonasta eurosta reiluun 20 000 euroon (Sotkamo 233 487 euroa). Sotkamon kunta kantaa huolta siitä, että mikä on isäntäkunnan intressi järjestää palvelut pienissä kunnissa ja millä resursseilla suhteessa jaettavissa olevaan määrärahaan. Vaarana on, että jatkossa palvelut tarjotaan Sotkamon osalta jälleen Kajaanista käsin kuten TE-toimiston aikaan. Tämä keskittäminen on vastoin nyt meneillä olevaa kuntakokeilua, jossa kunta on päässyt rakentamaan palvelutarjontaa paikallisesti paremmin omista tarpeista lähtien.

Esitetty rahoitusmalli ei huomio myöskään uuden asiakaspalvelumallin kustannuksia, joten vuoden 2019 ei siten vastaa nykytilaa. Siirtyvistä kustannuksista tulee saada ajantasaisempaa tietoa. Valtionosuuksissa tulee huomioida myös kuntien omat panostukset työllisyydenhoitoon (Sotkamo vuonna 2022 reilu 800 000 €, joka ei sisällä työmarkkinatuen maksuosuutta). Muutoin esityksen mukainen malli laittaa priorisoimaan ja karsimaan rakennettuja palveluita kunnista. TE-palvelukokonaisuudesta on tulossa yksi suurimmista kuntien tehtävälajeista. Esitetty malli aiheuttaa painetta myös kuntien verotuksen kiristämiseen. Valtion siirtäessä vastuita kunnille, sen tulee aidosti tukea taloudellisesti kuntia.

Esitetty rahoitusmalli ei myöskään huomioi kuntien hyvää työtä työllisyyden edistämiseksi ja työttömyyden vähenemiseksi, jos rahoituksen yhtenä perusteena käytetään laajaa työttömyyttä. Huhtikuun 2022 työllisyyskatsauksen mukaan Kainuussa työttömiä työnhakijoita ja erilaisissa työvoimapalveluissa olevia asiakkaita oli yhteensä 4 552 (ns. laaja työttömyys). Työttömiä heistä oli 2 961 ja työvoimapalveluissa 1 591. Laaja työttömyys supistui 448 hengellä (-9 %) vuoden takaisesta. Työttömiä oli 560 edellisvuotta vähemmän (-16 %) ja työvoimapalveluissa 112 asiakasta enemmän (+8 %). Palveluihin osallistuminen suhteessa työttömien määrään on noussut selvästi vuoden takaiseen verrattuna. Aktivointiaste oli 35,0 %, kun se oli vuotta aikaisemmin 29,6 % ja vuoden 2019 normaalitilanteessa 32,7 %. (Lähde: Työllisyyskatsaus Kainuu huhtikuu 2022).

Työttömyysaste on Kainuussa laskenut jo pidemmän aikaa. Työttömyyttä enemmän alueen elinvoimaan voidaan katsoa vaikuttavan työvoimapulaan. Monilla aloilla on ollut pitkään työvoimapulaa ja useisiin tehtäviin on vähemmän työttömiä työnhakijoita kuin avoimia paikkoja. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Kainuussa huhtikuun 2022 lopussa 9,6 %, mikä on 1,8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin ja prosenttiyksikön vähemmän kuin kolme vuotta sitten. Kainuun työttömyysaste oli ELY-keskusalueista kymmenenneksi matalin, koko maassa se oli 9,1 %. Sotkamon kunnan osalta työttömyysaste on ollut ennätyksellisen alhainen viime kuukausien osalta; maaliskuu 2022 5,7 % huhtikuu 2022 6,2 %. (Lähde: Työllisyyskatsaus Kainuu huhtikuu 2022).

Lisäksi rahoituksen jakoperusta ei tue alueita, joissa työikäisen väestön määrä on pieni ja pienenee yhä edelleen. Valtionosuuden määrittelyyn tulisi lisätä myös asukastiheys yhdeksi kriteeriksi, sillä harvaan asutuilla alueilla pitkät välimatkat vaikeuttavat usein tarjotun työn vastaanottamista ja aiheuttavat palveluntuotannolle lisähaasteen asiakaskohtaisen ohjaustyön ja kustannusten kasvun muodossa.

Sotkamon kunta ehdottaa, että siirtyvien tehtävien rahoitusta tarkastellaan uudelleen niin, että se tukee aidosti kasvukeskusten ulkopuolella toimivia kuntia, jotka ovat edistäneet työllisyyttään tähän asti hyvin ja vaikuttavasti.

Siirtymäaika

Tulevaan uudistukseen valmistautuminen on kunnissa jo nykyisellään haasteellista, koska tieto erityisesti järjestämisvastuusta ja taloudesta jää viime tippaan. Erityisesti kuntiin siirtyviä kustannuksia tulee pystyä ennakoimaan mahdollisemman pian paljon tarkemmalla tasolla. Siirtymäajan ja lain tulee tukea myös alkuvaiheessa havaittuja muutostarpeita, jotta kunnat voivat huolella toteuttaa laadukkaat palvelut. Muutostyössä tulee huomioida paremmin myös kuntien nykyinen henkilöstö, ei pelkästään TE-toimistojen, ELY:n ja KEHA keskuksen henkilöstö. Tähän toivomme laadukasta yhteistyötä työministeriöltä Kuntaliiton ja kuntien kanssa. Resursseilla on olennainen merkitys palvelujen organisoitumiseen ja ylipäättään niiden rakenteeseen kunnassa. Äkkinäiset tai suuret muutokset resursseissa eivät saa näkyä asiakkaille heikkenevinä palveluina.

4.1.4 Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Esityksessä esitetään, että työttömyysturvamenojen osalta valtionosuuden lisäykset ja vähennykset toteutettaisiin kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuutta vähennettäisiin tai lisättäisiin siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri. Edellä mainitut korvaukset ja tasaukset määritettäisiin vuoden 2022 poikkileikkaustilanteen mukaisilla laskentatiedoilla Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoihin perustuen.

Sotkamon kunta pitää tärkeänä, että kuntien vastuun laajentuessa työttömyysturvan rahoituksen osalta tulee kustannukset kompensoida täysimääräisesti kunnille ja huomioida kuntien talouspohjan kaventuminen hyvinvointialueiden tuoman valtionosuuksien ja verotulojen leikkautumisen vuoksi.

Työttömyysturvamenojen osalta esityksessä esitetään myös, että korvausten ja tasausten määrää ei tarkistettaisi jälkikäteen. Tasaus olisi toistaiseksi pysyvä elementti osana kuntien peruspalvelujen valtionosuutta. Kunta, joka pystyisi edistämään työttömien työllistymistä ja siten vähentämään työttömyysetuusmenojaan, hyötyisi tästä taloudellisesti. Sotkamon kunnan näkemyksen mukaan rahoituksen tulee huomioida suhdannevaihtelusta johtuva mahdollinen työttömyyden kasvu ja sen myötä kuntien rahoitusvastuun kasvu.

Kuntien rahoitusvastuun aikaistuessa koskemaan peruspäivärahaa ja ansiosidonnaista päivärahaa, tulisi rahoitusvastuun osuutta siirtää hyvinvointialueille siinä vaiheessa, kun asiakkaan työllistymissuunnitelmaan voidaan kirjoittaa ainoaksi tehtäväksi osallistuminen sosiaali- ja terveyspalveluihin. Sotkamon kunta esittää, että monialaisen yhteispalvelun asiakkaiden rahoitusvastuu työmarkkinatuen osalta (yli 300 pv, yli 500pv ja yli 1000 pv työmarkkinatukea saaneet) siirretään hyvinvointialueille, jotka pääasiallisesti tuottavat kohderyhmän palvelutarpeen mukaiset palvelut. Näkemyksemme mukaan rahoitusvastuun jakaminen hyvinvointialueille edistäisi työkyvyn tuen palveluiden kehittämistä. Kunnat keskittyisivät enemmän niille annettuun ydin tehtävään eli ennaltaehkäisevään työhön ja siten kuntalaisten työllisyyden tukemiseen korjaavan työn sijaan.

Toisena vaihtoehtona Sotkamon kunta esittää, että samanaikaisesti uudistuksen kanssa toteutettaisiin perusturvarahoitusuudistus, jonka myötä tosiasiallisesti työhaluttomat ja työkyvyttömät siirrettäisiin pois työttömyysetuudelta oikeammalle etuudelle (perusturva, kuntoutustuki, eläke tai toimeentulotuki) väliaikaisesti tai toistaiseksi. Tällöin työhaun voimassaolon velvoitetta muiden etuuksien saamiseksi ei tulisi myöskään edellyttää. Tällä hetkellä työnhakija- ja työttömyystilastoja vääristää se, että maksajat edellyttävät työhaun voimassaoloa ja työttömyysetuuden maksamista, vaikka monialaisesti yhteistyössä sote-palveluiden kanssa on todettu, ettei asiakas ole edistettävissä millään työllistymistä edistävin palveluin, työhön tai koulutukseen. Heidän ensisijaiset palvelunsa ovat sosiaali- ja terveyshuollon sekä KELA:n palvelut kuntoutumisen tueksi.

Lisäksi Sotkamon kunta esittää, että työllistymistä edistävien palveluiden tulee vähentää jatkossakin kuntien maksuvastuuta. Palveluiden tulee olla vaikuttavia ja edistää työllisyyttä, mutta on hyvä ymmärtää se, että kaikkien työnhakijoiden eteneminen ei ole suoraviivaista työttömyydestä työhön, vaan on perustelua hyödyntää muuta työllistymistä edistävää palvelujärjestelmää. Kyseessä on kuitenkin TE-palveluiden oma palvelujärjestelmä, joten niiden käytöstä ei pitäisi kuntia sanktioida.

4.1.5 Työvoimapalvelujen ohjaus ja valvonta

Esityksen mukaan järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu eriytyisivät uudessa rakenteessa. Rahoitusvastuu on jokaisella kunnalla. Järjestämisvastuu voisi olla yksin vain 20 000 työvoimapohjan täyttävillä kunnilla. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen olisi muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa. Vastuu palvelujen tuottamisesta jakautuu järjestämisvastuullisille ja työllisyyspalveluja tuottaville erillisille toimijoille. Lisäksi valtion ohjausvalta suhteessa kuntiin vahvistuisi verrattuna nykyjärjestelmässä kuntiin kohdistettavaan ohjaukseen.

Esityksen mukaisen järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun eriytyminen luo haastetta myös palveluiden suunnittelun ja valvonnan suhteen. Sotkamon kunnan näkemyksen mukaan tämä haaste on ratkaistavissa sillä, että järjestämisvastuu peruspalveluiden osalta kuuluisi peruskunnille ja kunnat sopisivat muista yhteistoiminnassa hoidettavista kokonaisuuksista (esim. maksatus, kilpailutus ym.).

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Lain mukaan työvoimaviranomaisen tulee järjestää julkisina työvoimapalveluina työnvälityspalveluja, tieto- ja neuvontapalveluja, työnhaku-, ura- ja työhönvalmennusta sekä työvoimakoulutusta.

Jotta työllisyystavoitteeseen on mahdollista päästä, tulee palveluiden olla selkeät ja vaikuttavat. Palvelut tulee olla saavutettavissa asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti ei lain määreiden mukaisesti (esim. työkokeilun ja palkkatuen rajoitukset ja kesto). Nämä lisäävät osaavan työvoiman kehittymistä myös TE -palveluilla. Lisäksi tarvitaan uusi palvelu tukemaan työllistymisen edistymistä (esim. opinnollistaminen) ja korvaamaan nykyinen kuntouttava työtoiminta, joka on nykyisellään sosiaalipalvelua.

Kunnilla tulee itsellään olla mahdollisuus järjestää ko. palveluita, jotta ne voidaan toteuttaa mahdollisemman kustannustehokkaasti. Kunnat voisivat hyödyntää mm. kansalaisopistoja palveluiden tuottamisessa. Nykyinen esitys rahoituksen jakautumisesta pakottaa kyllä kuntia karsimaan nykyistä TE-palveluiden palvelutarjontaa jo niiden vaikuttavuuttakin tarkastellen. Lisäksi esitys vaatii tehtävien jaon ennakkoluulotonta tarkastelua kuntakohtaisesti sekä järjestämisvastuun näkökulmasta. Mikä on esim. vastuukunnan intressi tuoda palvelut pieniin kuntiin lähipalveluina?

Koska uudessa mallissa kunnat eivät voi myöntää palkkatukea itselleen, tippuvat aiemmin kuntiin palkkatuella työllistetyt henkilöt laajan työttömyyden kriteerin ulkopuolelle ja se vaikuttaa suoraan kunnan valtionosuuteen. Esiitetty rahoitusmalli pakottaa kunnat muutoinkin rajaamaan tukityöllistämisen pelkkään lakisääteiseen velvoitetyöllistämiseen, koska esitettyä negatiivista nettokustannusvaikutusta on pakko kompensoida karsimalla palveluista. Velvoitetyöllistämisestä toivotaan luopuvan ja keskitettävän siihen liittyvä rahoituksen osuus resursseihin, jotta valmennuksellinen työote on mahdollista. Siten työttömyysjaksot jäisivät mahdollisimman lyhyeksi kaikissa ikäluokissa myös niissä, jotka kuuluvat veloitteen piiriin nykyisellään.

Sotkamon kunta on tukenut viime vuosien ajan erityisesti osatyökykyisten pitkäjänteistä työllistymistä. Nykyiset ehdotukset vaarantavat merkittävästi osatyökykyisten työllistymismahdollisuuksia. Tällä on suora vaikutus myös kuntien työttömyyden kasvuun, verotulojen pienenemiseen sekä ostovoiman heikkenemiseen alueella. Kyseessä on kuitenkin kohderyhmä, joiden työllistyminen avoimille markkinoille on tosiasiallisesti mahdotonta.

Kunnille tulee voida myöntää palkkatukea nyky muodossa myös uudistuksen jälkeen. Palkkatuen maksatukseen pitää hakea ratkaisuja syntyvien työllisyysalueiden yhteistyöstä tai jättää palkkatuen päätös ja maksatuskokonaisuus kuntien osalta edelleen KEHA-keskukselle.

Sotkamon kunnan näkemyksen mukaan on tarpeen uudelleen arvioida tehtävien siirtoa kunnan ja valtion välillä. Kunnan näkökulmasta on keskeistä siirtää kunnille mm. nuorten hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tuen valmennuksen toteuttaminen (ONNI-toiminta) sekä mm. henkilöasiakkaiden puhelinpalvelu ja alkavan yrittäjän ja työnantaja-/yritysassiakkaan puhelinpalvelut, jotka ovat esityksen mukaan jäämässä valtiolle. Tehtävien hoitamista tulee tarkastella asiakaslähtöisesti ja siten, että ne muodostavat eheän ja selkeän kokonaisuuden mm. kuntien nuorisopalveluiden sekä elinkeinopalveluiden kanssa.

4.1.8 Työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoiminta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta. Laissa säädettäisiin työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoimintamallista ja nuorten matalan kynnyksen monialaisesta yhteispalvelusta. Nykyinen laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta kumottaisiin. Ehdotuksen mukaan monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoita olisivat työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kela.

Sotkamon kunta pitää ehdottoman tärkeänä, että yhteistoimintamallin toimijoihin lisätään kunta. Kuntien lisääminen toimijoihin on ainut keino edistää ja tiivistää yhteistyötä elinvoima- ja osaamispalvelujen kanssa. Sotkamon kunnan näkemyksen mukaan kunnan palveluiden huomioiminen laissa tukisi asiakkaan oikeutta tarpeenmukaisesti palveluihin ja mahdollistaisi työllistymistä edistävien palveluiden monialaisen yhteensovittamisen tarkoituksenmukaisella tavalla. On tärkeää huomioida, että monialainen palvelutarve ei pidä sisällään pelkästään sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteensovittamista työllisyyspalveluihin, vaan yhteensovittamista tarvitaan usein esim. koulutuspalveluiden kanssa osaamisen vahvistamiseksi. Kunnat pitää huomioida pelkästä palveluiden tuottajan roolista poiketen yhdeksi toimijaverkoston järjestäjäksi. Lainsäätäjien on tärkeää kuunnella nyt kentän näkemystä ja kokemusta.

Jos laissa ei enää mainita kuntia, jäävät samalla huomiotta kuntien muut palvelut ja tilanteet, joissa sote-palvelut eivät yksin riitä asiakkaan palvelutarpeeseen vastaamiseen tai asiakkaalle ei löydy sopivaa palvelua. Esimerkiksi monialaista palvelua tarvitsevat asiakkaat hyötyvät kunnan tarjoamista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluista (esim. liikuntapalvelut, kansalaisopistojen kurssitarjonta ja pajatoiminta). Terveyden ja hyvinvoinnin palvelut täydentävät asiakkaiden tarvitsemia sotepalveluita, edistävät asiakkaiden työhön kuntoutumista ja voivat vähentää sote-palveluiden käyttöä.

Monialaisissa palveluissa tulee olla riittävä määrä henkilöstöä palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioiden. Kunnissa on monialaisessa palvelussa mukana myös työllisyyspalveluiden henkilöstöä, jotka jäisivät pois, jos rajaus poistaa kunnat järjestäjän roolista. Jääminen monialaisen työn ulkopuolelle vie kuntien työllisyyspalveluiden ohjaajilta välineitä tehdä omaa työtään. Kuntien työllisyyspalvelut ovat tarjonneet työttömille mm. työhönvalmennusta, ja mahdollistaneet sen avulla monialaista tukea tarvitsevien asiakkaiden työllistymisen. Resurssoinnin tarve tulee ottaa huomioon myös hyvinvointialueiden palveluita ja henkilöstömitoituksia suunniteltaessa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve tulee kasvamaan merkittävästi, koska asiakkaalla voi olla tarve ko. palveluun jo työttömyyden ensimmäisestä päivästä lähtien. Erityisesti työkyvyn tuen palveluita ja työkyvyn arviointiosaamista tulee hyvinvointialueilla kehittää ja lisätä.

Erikoista luonnoksessa hallituksen esitykseksi työllistymistä edistävästä monilaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisessa on se, että kaikissa muissa pykälissä kunnat oli korvattu hyvinvointialueilla paitsi TYP-johtajien nimeämisen osalta. Esitys on ristiriidassa siihen, että kunnilla ei olisi toimivaltaa itse palvelun järjestämisen osalta, mutta kuitenkin johtaisivat verkostoa.

Kustannusvastuu ei voi jäädä yksipuolisesti kunnille, jos kunnat lakiesityksen mukaisesti rajataan pois toteuttajaosapuolista. Kustannusta tulee kohdentaa hyvinvointialueille, jos he korvaavat kunnat lakiesityksen mukaisesti. Myös TYP-organisaation kustannuksia tulee jakaa järjestämisvastuussa oleville tahoille.

Laissa säädettäisiin erikseen nuorten työllistymistä edistävästä monilaisen tuen yhteispalvelusta, jolle työvoimaviranomaiset järjestäisivät toimintaedellytykset. Esityksestä ei selviä miten on ajateltu palvelun eroavan muista palveluista. Nykyiselläänkin Sotkamossa monilaiset palvelut kuin peruspalvelut tukevat yhtä lailla nuoria kuin aikuisiakin. Etu on erityisesti siinä, että asiakkaat tunnetaan, kun palvelut ovat toteutettu paikallisina kasvokkain tapahtuvina. Lisäksi yhteistyö kunnan nuorisotoimen eri palveluiden kanssa on joustavaa ja nuoria tukevaa. Kuntien perustehtävään kuuluu kuntalaissa kuntalaisten hyvinvoinnin tukeminen, joten tästä syystä nuorten hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tuen valmennuksen toteuttaminen tulisi säätää kuntien vastuulle KEHA-keskuksen sijaan.

4.1.9 Työttömyysturvaa koskevat tehtävät

Uuden asiakaspalvelumallin myötä viranomaistehtävään tuli todella paljon lisää työttömyysturvan näkökulmasta seurattavia asioita. Itse perusidea ohjata asiakkaita omatoimiseen työnhakuun on kyllä hyvä uudistus. Ongelmallista on se, että varsinaisen auttamisen sijaan suurin osa asiakasajasta menee asiakkaan työttömyysturvan selvittämiseen sen eri vivahtein. Mallia tulisi selkeästi yksinkertaistaa ja yksityiskohtaisesta sääntelystä tulee luopua ja mahdollistaa työaika valmennukselliseen työotteeseen. Olisiko tarkoituksenmukaista siirtää koko työttömyysturvan käsittely ja seuranta maksajalle? Työvoimaviranomaisen tehtävä olisi jatkossa hoitaa työllisyyttä ja auttaa tosiasiallisesti asiakasta ja ohjata työn, koulutuksen tai palveluiden suuntaan.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualusta

Esityksen mukaisesti KEHA-keskus vastaisi työvoimapalvelujen valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista:

- (a) valtakunnallisesta tietovarannosta (keskitetty palvelu)
- (b) asiakastietojärjestelmä-kokonaisuudesta - keskitetyn ratkaisun osalta

(c) palvelualustasta – työmarkkinatori

Jotta tietojärjestelmäpalvelut olisivat toimivat, KEHA-keskuksen tulee neuvotella järjestelmäkokonaisuuksista kuntien it-palveluista vastaavien kanssa, jotta järjestelmät mahdollistavat sujuvan työn. Kuntakokeilujen aikana on ollut nähtävissä, että vuoropuhelu kuntiin päin on ollut vähäistä ja järjestelmät eivät aina toimivat. Esim. kirjautumiseen liittyviä vaikeuksia on ollut paljon, ja KEHA-keskuksella ei ole ollut esittää niihin ratkaisuja. Myös ajanvarauspalvelun käyttöönotto kunnissa on konkreettisesti osoittanut sen, että vuoropuhelua tarvitaan paljon enemmän, jotta järjestelmät olisivat edes mahdollisia. Lisäksi järjestelmien käytöstä, suunnittelusta ja toteutuksesta syntyvät kustannukset tulee pystyä jyvittämään valtiolle.

Rekisterinpitäjyyden tulee seurata järjestämisvastuuta. Siten kunta, joka toimii työvoimaviranomaisena, toimii rekisterinpitäjänä suhteessa sen järjestämisvastuussa käsittelyssä oleviin henkilötietoihin. Sotkamon kunta esittää ratkaisuksi Kuntaliitonkin esiin nostamiin haasteiksi järjestämisvastuun antamista jokaiselle peruskunnalle itselleen.

Työllistymisen edistämisen kannalta olennaisten sosiaali- ja terveystietopalveluiden tiedonvaihto hyvinvointialueiden ja kuntien välillä tulee vahvistaa monialaisen tuen palvelun tiedonsaantioikeutta vastaavaksi.

Lisäksi 50 %:n työajankäyttö TE-palveluihin tulee poistaa, jotta kunnat voivat hyödyntää paremmin TE-palveluiden järjestämisessä mm. omia yritysasiantuntijoitaan, jotka eivät tee 50 %:a esim. nykyisissä kuntakokeiluissa töitä.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Taloudelliset vaikutukset syntyisivät kuntien työvoimapalveluiden järjestämisen henkilöstön, toimintaan tarvittavien tilojen ja hankittavien palveluiden kustannuksista, työttömyysetuuksien kuntaosuuksista, tietojärjestelmäratkaisujen sekä rahoitusjärjestelmän muutoksien yhteisvaikutuksesta.

Alustavan esityksen mukainen rahoitus palvelujen ja resurssien suhteen tulee olemaan riittämätön. Esimerkiksi alueellisesti tarkasteltuna suurin negatiivinen nettovaikutus olisi Kainuun hyvinvointialueella, jossa tasapaino heikkenisi 59 euroa asukasta kohden. Työministeriön alustavien laskelmien perusteella Sotkamolle ennakoitujen kustannusten siirron ja laskennallisen työllisyyspalveluihin kohdistuva negatiivinen nettovaikutus olisi reilu 200 000 euroa. Lisäksi laskelmat valtionosuuksista eivät huomio millään tavoin kuntien nykyisiä omia panostuksia työllisyyden edistämiseen.

Kustannusten kuntakohtainen ennakointi esitetyn tiedon pohjalta tulee olemaan todella haasteellista ja se luo paljon epävarmuutta siitä, miten tosiasiallisesti palvelut voidaan järjestää 1.12.2024 lähtien. Mikäli valtionosuuslaskennan perusteita ei muuteta, joudutaan työllisyyspalveluihin kohdentuvia menoja karsimaan kunnissa merkittävästi ja kuntakokeilujen aikana tehty hyvä asiakaslähtöinen lähipalveluna tuotettu työ on vaarassa valua hukkaan. Rahoituksen ja

järjestämisvastuun epäsuhta haastaa palveluiden laatua ja riittävien resurssien turvaamisen työvoima-alueen kaikissa kunnissa etenkin pienissä. Esitetty malli ei myöskään huomioi riittävästi suhdannevaihteluihin liittyvää riskiä.

Sotkamon kunta näkee tärkeänä sen, että peruspalvelut tulee antaa jokaisen kunnan itsensä järjestettäväksi ja erityistehtävistä voitaisiin sopia yhteistoiminnassa. Tällä tavoin turvataan laadukkaat lähipalveluna toteutuvat asiakaspalvelut henkilö- ja työnantaja-asiakkaille ja turvataan kunnallinen itsehallinto.

Toistuvasti pitkäaikaistyöttömien ja muutoin vaikeasti työllistyvien (ei ammatillista koulutusta, osaamisvaje, heikot työelämävalmiudet, oppimisen haasteet, sosiaaliset haasteet) sekä osatyökykyisten vaihtoehdot työllistyä kapenevat huomattavasti, jos kunnilla ei säily oikeus palkkatukeen. Sotkamon kunta pitää tärkeänä, että hyvin toimivia keinoja ei saa karsia kunnilta kuten työllistämistuen käyttöä kuntien omiin työpaikkoihin.

Monialaisen tuen työn mahdollisuus ilman työttömyyden kestoehtoja on erittäin hyvä ja tervetullut uudistus. Esityksessä todetaan, että monialaisen tuen yhteistoimintamallin asiakasohjaukseen ehdotetut muutokset ja niihin perustuva asiakasmäärän kasvu lisäisivät lyhyellä aikavälillä julkisia menoja erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta. Varhaisempi pääsy monialaisten palvelujen piiriin saattaisi tuoda esiin nykytilanteessa tunnistamatonta hoito- ja kuntoutusvelkaa sellaisten asiakkaiden osalta, jotka eivät nykyisin täytä edellytyksiä monialaiseen palveluun ohjaamiselle. Sotkamon kunta kantaa huolen siitä, että onko tätä riittävästi huomioitu hyvinvointialueiden palveluita ja resursseja suunniteltaessa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

Sotkamon kunta pitää ainoana järkevänä toteuttamisvaihtoehtona sitä, että järjestämisvastuu säilyy kunnilla itsellään ja erityistehtävistä/palveluista kunnat voisivat sopia yhteistoiminnallisesti.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

Ei lausuttavaa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

Sotkamon kunta pitää tärkeänä, että valmistelussa ja toimeenpanossa huomioidaan TE-hallinnon henkilöstön lisäksi kuntien työllisyyspalveluissa työskentelevä henkilöstö. Muutos on mittava myös

kuntien henkilöstön näkökulmasta. Epävarmuutta luo muun muassa se, että tällä hetkellä emme voi taata nykyisten määräaikaisten virkojen jatkuvuutta ennen kuin päästään yhteisymmärrykseen järjestämistavasta sekä käytettävissä olevasta rahoituksesta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

Kunnilla tulee olla oikeus itse järjestää palvelunsa elinkeinoa ja kuntalaisten hyvinvointia tukevasti. Sotkamon kunta näkee tärkeänä, että peruspalveluiden järjestämistä vastuu tulee taata kaikille peruskunnille ja erityistehtävien hoidosta kunnat voisi itse sopia keskenään riittävän laajoilla hartioilla.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

Työllisyys- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntiin on pitkään odotettu ja kannatettava uudistus palveluiden vaikuttavuuden ja kuntaekosysteemin hyödyntämisen näkökulmasta kuntien elinvoimaisuuden kehittämiseksi. Lain tulisi kuitenkin mahdollistaa joustavat ja asiakaslähtöiset lähipalvelut. Lisäksi järjestämistä vastuu ja rahoituksen tulee olla samoissa käsissä. Esitykseen tarvitaan aiemmin esitettyjä muutoksia ja tarkennuksia, jotta uudistukselle asetetut tavoitteet saavutetaan ja varmistetaan samalla kunnallisen itsehallinnon toimintaedellytykset.

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämistä vastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämistä vastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämistä vastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapolun kriteeriin voimaantuloissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

Lähipalvelut pitkien välimatkojen Kainuussa ovat olleet avainasemassa Kainuun kuntakokeilun aikana. Lähipalveluiden etuna on ollut ehdottomasti se, että asiakkaiden kokonaistilanteet on opittu tuntemaan paremmin ja palvelut kohdentuvat huolellisemmin kaikissa asiakasryhmissä. Palvelu on ollut laadukasta ja asiakkaiden tarpeisiin vastaavaa. Suunnitelmat on saatu pidettyä ajantasaisina ja työnhakijoita työllistyy sekä etenee koulutuksiin.

Riskinä näemme, että työvoiman määrän sääntely ja esitetyt järjestämistä vastuumallit tyrehtyttävät tämän hyvän kehityssuunnan. Ratkaisuna tähän Sotkamon kunta ehdottaa järjestämistä vastuun antamista peruskunnille ja kunnille mahdollisuutta sopia yhteistoiminnasta. Kuntaekosysteemin hyödyntäminen uudistuksen myötä tulee turvata riittävällä valmistelulla ja valmistelun aikaisilla resursseilla.

Selkeä riski palveluiden järjestämiselle järjestämisvastuun lisäksi on esitetty rahoitus ja sen riittämättömyys. Kannamme huolta palveluiden sekä henkilöstön resurssien riittämättömyydestä.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Osaavan työvoiman turvaaminen ja työllisyyden edistäminen on erittäin kannatettava tavoite. Tavoitteen saavuttamiseksi toivomme kuitenkin joustavuutta palveluihin ja toteuttamistapoihin sekä valtion ja kuntien avointa vuoropuhelua voimakkaiden sääntelyjen sijaan huomioiden myös erilaiset suhdannevaihtelut. Erilaisissa työryhmissä tulee huomioida keskuskaupunkien lisäksi pienten kuntien näkemykset sekä pitkien välimatkojen maakunnat.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Uuden asiakaspalvelumallin perusajatus valmentavasta työotteesta ja työnhakijan oman aktiivisuuden tukemisesta ovat erittäin tervetulleita. Uudistuksen myötä haastatteluiden moninaisuus ja seurantajärjestelmä on kuitenkin luotu liian monimutkaiseksi, jonka vuoksi asiakasajasta suuri osa menee erilaiseen seurantaan ja työttömyysturvaoikeuden selvittämiseen. Lisäksi sanktiojärjestelmä on sekava.

Uusi asiakaspalvelumalli ei myöskään huomioi riittävän hyvin vaikeasti työllistyviä sekä osatyökykyisiä. Uuden asiakaspalvelumallin rinnalle tarvitaan huomattavasti paremmin toimivat sosiaali- ja terveystyöpalvelut sekä uusittu perusturva. Henkilöt, jotka eivät ole edistettävissä työllistymistä edistävin palveluin koulutukseen tai työhön, tulisi olla oikeutettuja muihin palveluihin ja muuhun etuuteen työttömyysturvan sijaan.

Työnhakijan velvollisuus esittää työllistymisen ja julkisten työvoimapalveluiden tarjoamisen kannalta tarpeellisia selvityksiä työkokemuksestaan, koulutuksestaan ja muusta osaamisestaan sekä työkyvystään tulee edelleen säilyä laissa. Lisäksi velvoittavuus saapua varatuille ajoille ja noudattaa sovittua suunnitelmaa ovat avainasemassa.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

Työnhakuvelvollisuus ja vastuun siirtäminen asiakkaalle itselleen mielekkään työpaikan etsinnästä on kannatettava asia. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan huomioi riittävästi niitä asiakkaita, joiden kohdalla työllistyminen ja työn vastaanottaminen ei ole realistista (mm. vaikeasti työllistyvät ammatillista koulutusta vailla olevat työnhakijat ja osatyökykyiset). Osatyökykyisen työnhakijan esim. osatyökyvyttömyyseläkettä saavan ottaessa vastaan työtä ei tulisi edellyttää enää työnhakuvelvollisuutta. Toistuvasti lääkärin b-lausunnolla työkyvyttömäksi todettujen työttömyysetuutta saavien työttömien työnhakijoiden työnhakuvelvollisuudesta tulee luopua.

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Määrittelyssä jää epäselväksi se, kuinka turvataan riittävä tiedonsaanti asiakkaiden työllistymisen kannalta olennaisten tietojen osalta. Lisäksi palveluihin pääsyä tulisi helpottaa purkamalla erilaisia työttömyyden kestoehtoja ja muita määreitä sekä palvelut tulisi tukea asiakkaan palvelutarvetta myös kestojen suhteen.

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa.

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa.

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

Uuden asiakaspalvelumallin myötä hakuvelvoite opiskelun aikana on kankea ja vaarana on, että opiskelut eivät etene tai keskeytyvät. Voisiko omaehtoisen opiskelun osalta muuttaa hakuvelvoitteen vastaamaan esimerkiksi työvoimakoulutuksen aikaista hakuvelvoitetta eli kuukautta ennen opintojen päättymistä? Omaehtoisen opiskelun mahdollisuus ei useinkaan vastaa esim. ammattikorkeakoulun tai yliopistotasaisen opiskelun kestoja.

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Hyviä toimivia keinoja ei saa karsia kunnilta kuten palkkatuen käyttöä kuntien omiin työpaikkoihin. Kunnilla on merkittävä rooli osatyökykyisten ja vaikeasti työllistettävien työllistämisen näkökulmasta, sillä heidän mahdollisuutensa työllistyä avoimille markkinoille ovat vähäiset.

Työttömyyden määritelmän poistaminen voisi olla yksi keino lisätä palkkatuen kysyntää ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palkkatuetun työn tulee kerryttää 100 %:sti työssäoloehto.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa.

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

Koko velvoitetyöllistämistä tulisi luopua. Työllistymistä tulee tukea muilla keinoin varhaisemmassa vaiheessa. Nyt osa velvoiteikäisistä on ns. kierteessä. Velvoitetyön jälkeen edessä on työttömyys ja mahdollisesti uusi velvoite ansiosidonnaisen loputtua. Osatyökyvyttömyyseläkettä saavan työllistämisvelvoite on koettu haastavaksi, koska usein eläkkeeseen sidottu ansaita raja on niin pieni, että 18 h viikkotyöaika ei mahdollistu. Kunnilla ei esityksen mukaan olisi mahdollisuutta saada palkkatukea edes velvoitetyöhön, mikä poistaa ko. ryhmän myös laajan työttömyyden määritelmästä. Tämä vaikuttaisi suoraan kuntien saamaan valtionosuuteen.

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

Tiedonsaantioikeutta tulee tarkemmin määritellä ja turvata paremmin työnhakijan työllistymisen kannalta olennaisen tiedon välittäminen ja saaminen.

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa.

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa.

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa.

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

Ei lausuttavaa.

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämisen ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

Ei lausuttavaa.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**
- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

Valta ja taloudellinen vastuu ovat esityksessä epätasapainossa. Rahoitus on riittämätön turvaamaan laadukkaat palvelut ja riittävät resurssit. Rahoitus ei myöskään huomioi kuntien tämänhetkisiä omia panostuksia työllisyydenhoitoon palveluiden eikä henkilöstön osalta. Työttömyysturvaetuuksien vastuun laajentuminen tulee kompensoida kunnille täysimääräisesti ja sen tulee huomioida erilaiset suhdannevaihtelut. Työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumisen pitää jatkossakin keventää kuntien maksuosuutta. Työttömyysturvan rahoitusvastuuta tulee jakaa työmarkkinatuen osalta myös hyvinvointialueille.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

Työttömyysturva on erittäin monimutkainen ja kankea järjestelmä. Esimerkkinä todettakoon nuorten ammattikouluttamattomien alle 25-vuotiaiden työttömyysturva, yrittäjän ja yrittäjäksi rinnastettavan työttömyysturva. Työttömän statuskin määritellään JTYP-laissa ja työttömyysturvalaissa eri tavalla. Työttömyysturvan selvittäminen vie tällä hetkellä liikaa aikaa asiakasajasta. Voisiko vastuun koko työttömyysturvalain toteuttamisesta ja seurannasta siirtää maksajalle?

Harkintaa vaativien työttömyysturvalausuntojen keskittäminen KEHA-keskukselle on ollut hyvä asia. Tämä keskittäminen on koettu jo kuntakokeilussa asiakkaiden yhdenvertaisuutta tukevaksi.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

Kuntien rahoitusvastuun aikaistuessa koskemaan peruspäivärahaa ja ansiosidonnaista päivärahaa, tulisi työmarkkinatuen maksuosuutta siirtää hyvinvointialueille siinä vaiheessa, kun asiakkaan työllistymissuunnitelmaan voidaan kirjoittaa ainoaksi tehtäväksi osallistuminen sosiaali- ja terveyspalveluihin. Hyvinvointialue voisi vastata monialaisen tuen palveluiden asiakkaiden työttömyysturvan rahoituksesta (esim. yli 300, 500 ja 1000 pv työmarkkinatukea saaneet).

Lisäksi tämän uudistuksen rinnalla pitää saada aikaiseksi uusi perusturvarahoitusuudistus ja uudistaa myös eläkejärjestelmää. Tosiasiallisesti työhaluttomat ja työkyvyttömät tulisi ohjata oikeille etuuksille väliaikaisesti tai toistaiseksi (jokin uusi perusturva tai kuntoutustuki tai eläke tai toimeentulotuki) työttömyysetuuden sijasta eikä työhaun voimassaolon velvoitetta tulisi asettaa muiden etuuksien saamiseksi. Esimerkiksi tällä hetkellä Kela edellyttää työhaun voimassaoloa, vaikka esim. monialaisesti todettu, ettei asiakas ole edistettävissä työllistymistä edistävin palveluin, työhön tai koulutukseen.

Palveluun osallistumisen (esim. työvoimakoulutus ja omaehtoinen opiskelu) tulee yhä edelleen poistaa kuntien maksuvastuuta.

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

**Laki palkkaturvain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvain muuttamisesta**

Ei lausuttavaa.

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, joten se tulisi irrottaa kokonaan pois työllistymistä edistävästä palveluista ja työttömyysturvajärjestelmästä. Toimeentulon lähteenä tulisi olla joku muu esim. perustulo, sairauspäiväraha, kuntoutustuki tai toimeentulotuki kuntouttavan työtoiminnan aikana. Palvelu kuuluu hyvinvointialueen järjestämisvastuulle, ja kunnilla ei ole siihen toimivaltaa.

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

Ei lausuttavaa.

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki erityisopimuslain muuttamisesta**

Ei lausuttavaa.

**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

Ei lausuttavaa.

**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;
Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta**

Ei lausuttavaa.

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;
Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;
Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;
Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;
Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

Henkilöstösiirroissa ja henkilöstön asemaan liittyvissä menettelytavoissa tulee huomioida myös kunnan henkilöstön tilanne. Kuntien henkilöstö kaipaa yhtä lailla muutostukea ja varmuutta oman työn jatkumiseen. Uudistuksen yhteydessä ei saa unohtaa myöskään kuntien erittäin hyviä omia panostuksia työllisyydenhoitoon. Esitetty aikataulu on kannatettava.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Yhteistoimintamallin toimijaksi tulee lisätä myös kunnat. Kunnilla on paljon ns. vapaaehtoisuuteen toteutuvaa palvelua monialaisen tuen asiakkaille. Työttömyyden kestoehdojen poistaminen monialaisen tuen palveluun pääsemiseksi on erittäin tervetullut uudistus. Sotkamon kunta kannattaa kaikilta osin TYP-johtajien lausuntoa.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Sotkamon kunta esittää opinnollistamista yhdeksi uudeksi työllistymistä edistäväksi palveluksi. Opinnollistamisen avulla osallistuja (työntekijä) saa ammatilliseen tutkintoon pohjautuvaa osaamista, joka tunnustetaan ja dokumentoidaan osaamistodistukseen. Opinnollistamalla saatu osaaminen on mahdollista osoittaa ammatillisessa oppilaitoksessa näytöllä, ja siten edistää tutkinnon osien suorittamista. Opinnollistaminen edistää tavoitetta osaavan työvoiman saavuttamiseksi.

Leinonen Marjo
Sotkamon kunta - Sotkamon kunnanhallitus